

o lidské sexualitě

Kniha „Lidská sexualita jako projev přirozenosti a kultury“ vzbudila zájem čtenářů i náš. Stejně tak autoři. Jsou jimi manželé MUDr. Jaroslava Pondělíčková-Mašlová, která vědecky pracuje v Sexuologickém ústavu v Praze, a docent PhDr. Ivo Pondělíček, CSc., vedoucí vědecko-výzkumného kabinetu Čs. filmového ústavu a současně pedagogicky činný na filosofické fakultě Univerzity Karlovy. Společně už napsali dvě knihy s psychologickou tematikou — O lidech nervózních a Neuróza a naše zdraví. MUDr. Pondělíčková se také podílela na zajímavých rozhlasových relacích, z nichž pak vznikla kniha „Důvěrné hovory“; její manžel je autorem studií z psychologie a teorie umění a filmu.

V sexuologickém ústavu vyslovujeme názor, že o sexualitě vychází v současné době dost knih. Ptáme se proč, a chceme objasnit pojem sexuální exploze.

Knih o sexualitě u nás nevychází dost, ale ve srovnání s minulostí se přece jen některé objevují. Je o ně zájem především proto, že zejména v padesátých letech byla celá tato oblast opomíjena. Sexuální exploze souvisí se širokým společenskopsychologickým kontextem. Je to jev, který se týká celé civilizace. Sexuální exploze má několik příčin: společenská je například v tom, že se žena emancipuje, dochází k větším možnostem sexuálního sblížení. Iniciativu má sice stále muž, ale ženy dohánějí ztrátu, která tu byla během staletí. Psychologicky si moderní člověk sebe uvědomuje jako bytost, která povýšila sexuální rozkoš na cíl sexuálního styku. Sexuální styk už není prostředkem k funkci lidského rodu, k rozmnožování, ale je sám sobě cílem.

Má být člověk o sexualitě poučen?

Nepochybně. Sexualita patří běžně k životu. Až tuto funkci převezme škola nebo v dostatečné míře rodina, pak nebude tak velká potřeba knih, z nichž by si lidé mohli vybrat. Zatím ještě ani škola, ani rodina nezaručují poučení mladým lidem, a tak potřebujeme jednak literaturu pro rodiče, pro školu, především pak pro dospívající mládež.

Vliv filmu, televize?

Zkoumali jsme v Československém filmovém ústavu vliv filmů na tzv. erotické stereotypy, v podstatě tedy na přípravu k sexuálnímu chování. Zjistili jsme, že zejména u mladých lidí film ovlivňuje jejich fantazii a psychiku trojím způsobem: moderní film, který už není vázán na mravní kodexy a ukazuje obnažené erotická témata, způsobuje zejména technikou velkého detailu určitou fetišizaci erotiky. Část obecnostva, hlavně mužského, se na takový detail soustředí víc než na celý objekt nebo i scénu. Za druhé se na plátně ukazuje ženská hvězda, jejíž kariéra je neodmyslitelná od erotiky, od toho, že reprezentuje erotická přání; mužští diváci se k ní upínají. Jejich erotický ideál se v její osobnosti konkretizuje, erotický ideál se sjednocuje. V minulosti ještě nikdy nebyl tolika divákům najednou ukázán takový ideální erotický objekt. Třetí okolnost, která ovlivňuje erotické chování moderního člověka vlivem kina, je to, že tam dochází k erotickému sblížení obou pohlaví, že tam dochází k erotické indukci. Je to místo schůzek nevěrných manželů, věrných milenců.

Pokud jde o televizi, mám obavy, že předčasně vyvíjí u dětí, jež lze velmi těžko uhlídat, sexuální úvoj.

Oč vám především šlo v knize o lidské sexualitě?

Snažili jsme se spojit pohledy na lidskou sexualitu od biologického přístupu až k tomu, jak se sexualita projevuje nebo, jak je ovlivňována nejširším společenským děním včetně vlivů masové kultury. Šlo nám o komplexní pohled na sexualitu moderního člověka. Už z pojmu „moderní člověk“ je jasné, že těch vlivů je velmi mnoho. Aby vynikla podstata sexuality moderního člověka, zvolili jsme srovnávací metodu; srovnáváme na jedné straně sexualitu zvířat a sexualitu lidí obecně, hledáme ostré odlišnosti. Cílem knihy je ukázat, že sexualita během vývoje člověka také hominizovala, stala se zlidštělou praxí, která je velmi rozdílná od sexuality zvířat. Za druhé zde srovnáváme sexuální život moderní civilizace se standardem, který se objevuje ještě stále v tzv. jednoduchých skupinách v Africe, Oceánii, Austrálii. Ze srovnání nám vyplyne podstata sexuality moderního člověka.

Jaký je současný sexuální standard?

Mládež v současné době dospívá po tělesné stránce dříve než v minulosti. Tělesně jsou děti plně vyvinuty už kolem třinácti, nejpozději čtrnácti let; ale psychické vyspělosti, dospívání v tom společenském smyslu, je spíše opožděno. Vzniká rozpor: po tělesné stránce jsou k sexuálnímu životu připraveny, po společenské stránce není dobře, aby s ním začínaly. Musíme pochopit, že mládež bude začínat sexuálně žít dříve než bylo dříve zvykem. Sám sexuální život s sebou žádné nebezpečí pro velmi mladé lidi nepřináší, má však svá rizika a na ně musí být mládež upozorněna. U střední a starší generace se sexuální život liší v tom, že pokročily možnosti antikoncepce. Žena se — alespoň do jisté míry — v sexuálním životě osvobodila a nabyla i určité rovnoprávnosti. Dnešní sexuální život se liší především v tom, že chce žena vystupovat jako rovnoprávný partner.

Zrovnoprávnění ženy je v současném sexuálním standardu pozitivum, ale kritické současně sexuální exploze právě zde vidí také záporné rysy, například v tom, že moderní člověk i vlivem toho, že je méně rizikové otěhotnět, chápe současnou sexualitu jako konzum. V knize uvádíme, že si takový člověk listuje v receptáři lásky jako v albu modelů automobilů, vybírá si objekt. Zejména muž má vztah konzumenta. Kdyby byla sexualita chápána s lehkostí a hravostí, jak se jí často vyčítá, bylo by to podle našeho názoru ideální, protože lidem, kteří se skutečně milují, je dovoleno, aby i erotiku přeměnili v určitou smysluplnou hru.

Jaká bude budoucnost?

Budoucnost je v tom, že erotika a sexualita budou pravděpodobně jedním z mála intimních dobrodružství, které člověk v přemehanizovaném světě bude mít. Jde o to odstraňovat výchovou od samého dětství postoje konzumenta, postoje, kdy se sexualita zneužívá, rozvíjet povědomí, že sexualita může přispět k uklidnění, intimní kompenzaci společenského života, k tomu, že bude oázou, do níž se člověk vrací ze společnosti, která mu často připadá jako džungle společenských vztahů.

Máme u nás ústavy, které se zabývají sexuálními problémy?

Sexuologie se konečně po mnoha letech uznává jako důležitá disciplína. Není to jen intimní věc dvou lidí. Člověk, který má sexuální problémy, nemůže se soustředit na práci, je nešťastný, může způsobit na svém pracovišti kritickou situaci. Spokojená sexualita má velký význam. V Československu máme v současné době Sexuologický ústav. Je v Praze, ale uslujeme o to, aby byl v každém krajském městě sexuolog. Někde už je, například v Ústí nad Labem, Českých Budějovicích, Pardubicích, Brně, Olomouci a Ostravě.

Myšlenka založit na lékařské fakultě Karlovy university instituci pro sexuální patologii pochází z doby po první světové válce — tehdy v roce 1921 taková instituce vznikla pod vedením prof. Pečírky. Dnešní ústav vybudoval prof. MUDr. Josef Hynle, DrSc., který je jeho přednostou.

Jeho slovy z úvodu „Lidské sexuality“, vydanou nakladatelstvím AVICENUM, uzavíráme informaci o této nesmírně zajímavé knize: „Pokládám tuto knihu za hodnotnou i proto, že její autoři — přestože se záměrně vyhýbají „morálním diskusím“ — dostatečně v ní zdůraznili krédo dnešního kulturního člověka: nejde o to utápnout se stále v množství sexuálně vzrušujících podnětů, ale žít skutečný život, v němž by nechyběla sexuální komponenta.“

O ZDRAVÍ, POHYBU A KRÁSE

Když v roce 1772 cestoval londýnský doktor hudby Charles Burney po Evropě, zaznamenal ve svém deníku, že drahota a nedostatek potravin po cestě byly strašné; že polovyladovělí lidé, kteří se uzdravili ze zhoubné borečky jen o trochu méně nakažlivé než mor — zaviněné špatnou stravou nebo vůbec žádnou stravou — poskytovali žalostný pohled. V knize MUDr. Jana K. Střítěského „Zdravotní a populační vývoj československého obyvatelstva“ se dočítáme, co se tehdy v Čechách vlastně dělo: po katastrofální neúrodě v roce 1770 se rychle zvedala úmrtnost obyvatelstva; následující rok nepřinesl zlepšení a vyvrcholení nastalo právě v roce 1772. Propukl hladomor. Je možné, že vyhladovělé obyvatelstvo ztratilo přirozenou odolnost a podlelo některé jinak běžné nemoci (nabízí se myšlenka na virové chřipkové onemocnění...). Konfrontujeme záměrně informace dvě stě let staré se současnou moderní vědeckou publikací, abychom ukázali, jak zajímavé je studium díla o vývoji zdravotního stavu obyvatelstva. Autor jej zachytil od poloviny 18. století až do současnosti. Vyčází z historických pramenů a demografických údajů, ze zdravotnické statistiky o nemocnosti a příčinách smrti, konfrontuje naši situaci s vývojem v zemích kapitalistického a socialistického světa. Dočteme se zde, že vývoj v Československu je velmi podobný vývoji v jiných hospodářsky vyspělých zemích, o tom, do jaké míry lidské zdraví ohrožuje znečišťování ovzduší, vodních toků i půdy, zamořování celých oblastí průmyslovými exhaláty a prachy, vytváření nebezpečného mikroklimatu při výrobních procesech atd. Rozsáhlá bibliografie a četné tabulky doplňují dílo, které nakladatelství Avicenum vydalo především pro lékaře a organizátory, plánovače a statistiky, také však pro vědeckovýzkumná pracoviště, demografy a národohospodáře.

■

Každý se v životě dostane do situace, kdy má pomoci postiženému, kdy na jeho pohotovosti, rychlosti, vědění a znalostech závisí zmírnění bolesti a nebezpečí, někdy i lidský život. Ne každý si však ví rady a mnohokrát se stane, že ve zmatku spíše ublíží než pomůže, i když to myslí dobře. Příklady všichni známe mnoho. Známe však také mnoho příruček, kalendářů a časopisů, které radí, co dělat, když dojde k úrazu, nehodě nebo náhlému onemocnění. Dvě drobné knížky, nazvané „Než přijde lékař“ (I a II, díl) vydavatelství Českého svazu žen MONA přinášejí přehledný návod, jak při první pomoci postupovat podle nejnovějších poznatků. Autor MUDr. B. Šeřna v nich připomíná, že poskytnout pomoc trpícímu zraněnému nebo nemocnému není jen milosrdné samaritánství, ale zákonná povinnost každého občana. Začíná tím nejtěžším — jak zachránit člověka, jehož život je bezprostředně ohrožen — a přechází pak na úrazy a nehody, se kterými se sice setkáváme častěji, ale naši pomoci potřebují mnohem méně. A dodává: „Hned zpočátku si musíme uvědomit jednu důležitou zásadu. Zachránce poskytuje první pomoc. Neléčí!“ Knížka začíná poruchami a zástavou dýchání, vysvětluje dále, jak poskytnout první pomoc při krvácení, a postupuje přes úrazy a náhlá onemocnění až po návod o obvazech a o tom, co má být v domácí lékárnice. Zdůrazňovat užitečnost této drobné knížky pro pracovníky Červeného kříže je jistě zbytečné.